

Les trajectòries lingüístiques de progenitors anglòfons transnacionals a Barcelona

*The linguistic trajectories of transnational anglophone
parents in Barcelona*

Francesca WALLS

Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació. Universitat de Barcelona

Data de recepció: 7 d'abril de 2019

Data d'acceptació: 28 de juny de 2019

RESUM

Aquest estudi se centra en els coneixements, els usos i les creences lingüístics dels progenitors anglòfons transnacionals residents a l'àmbit metropolità de Barcelona. Es combina la descripció dels coneixements i usos lingüístics amb l'exploració de com es formen aquestes pràctiques com a resultat de la trajectòria sociolingüística de cada individu. Dades quantitatives de cent seixanta-quatre progenitors revelen que la població manifesta uns coneixements significativament més baixos del català que del castellà, amb un coneixement major del català a mesura que el temps d'estada augmenta. Pel que fa als usos lingüístics, els progenitors revelen un ús considerable d'anglès i castellà amb els amics, els companys de feina, la parella i els fills, que contrasta amb un menor ús declarat del català. En les vint-i-sis entrevistes semiestructurades, els progenitors que havien adquirit o reportat l'ús del català van indicar que els havien motivat factors socials principalment. Pocs van expressar un rebuig obert al català i van argumentar que trobaven que la llengua tenia poca utilitat per a ells. Precisament aquests individus manifestaven tenir pocs lligams amb catalanoparlants. Es conclou que les trajectòries sociolingüístiques i les interaccions que hi estableixen els progenitors tenen un paper important en la formació de les seves creences i, per extensió, en els seus coneixements i usos lingüístics.

PARAULES CLAU: famílies transnacionals, usos lingüístics, transmissió lingüística, trajectòria lingüística.

ABSTRACT

This study focusses on the language abilities, uses and beliefs of transnational anglophone parents resident in the metropolitan region of Barcelona. It combines a description of language abilities and use with an exploration of how these practices are shaped by each individual's sociolinguistic trajectory. Quantitative data from 164 parents reveals that this population declares significantly lower ability in Catalan than in Spanish, with greater knowledge of Catalan as length of residence increases. In terms of language use, the parents report

CORRESPONDÈNCIA: Francesca Walls. Universitat de Barcelona. Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació (CUSC). Gran Via de les Corts Catalanes, 585. 08007 Barcelona. A/e: francescawalls1@gmail.com.

considerable use of English and Spanish with their friends, colleagues, partners and children, in contrast with much lower declared use of Catalan. In the 26 semi-structured interviews, parents who had acquired and reported use of Catalan indicated that they had been motivated by mainly social factors. Few expressed a direct rejection of Catalan and those who did stated that they did so because they didn't find it sufficiently useful. Those few individuals declared scant links with Catalan speakers. The study concludes that sociolinguistic trajectories and the interactions therein established by parents play an important role in the shaping of their language beliefs and, by extension, their language abilities and uses.

KEYWORDS: transnational families, language uses, language transmission, linguistic trajectory.

1. INTRODUCCIÓ

Tot i que la migració de persones no és cap fenomen nou (Mufwene, 2010), definicions transformacionalistes de la globalització argumenten que l'intercanvi de persones i informació s'ha intensificat durant els darrers anys gràcies a millores tecnològiques (Held *et al.*, 1999; Castells, 1996).

Qualsevol moviment transfronterer implica molt més que un simple canvi de localització geogràfica. Un migrant transnacional sovint es troba en un nou context cultural i sociolingüístic en què pot tenir diversos camins d'inserció. Les normes socials a les quals estava acostumat al país d'origen poden ser diferents, tant com els valors que s'associen amb les variacions lingüístiques. Tot això implica que el repertori lingüístic i les formes d'interactuar que porta del país d'origen poden traduir-se d'una manera favorable o desfavorable segons l'ordre d'indexalitat al qual es trasllada (Blommaert, 2005). Cada migrant experimenta un procés de resocialització en què es defineixen el grau i la via d'inserció que tindrà a la societat receptora.

Un canvi de context pot demanar una reordenació del repertori lingüístic. En moure's a un altre país un migrant pot adoptar llengües o varietats noves, cosa que pot implicar la substitució i/o el manteniment de llengües i varietats que porta des del país d'origen i la seva trajectòria anterior. A més, en contextos multilingües un migrant pot triar si vol adquirir i/o utilitzar totes, una o cap de les llengües i varietats que s'hi parlen. S'ha proposat el concepte *muda* per referir-se al moment en què un parlant adopta una nova llengua que no ha rebut per mitjà de la transmissió familiar i se n'esdevé un *nou parlant* (Pujolar i Puigdevall, 2015). Davant el dubte de si l'assistència a classes d'una llengua estrangera comptaria com a *muda*, els autors precisen que una *muda* provoca una subsegüent reestructuració del repertori lingüístic i un canvi de la manera en què l'individu es presenta o s'identifica, sovint respecte dels seus interlocutors i el seu entorn.

Com que Barcelona és una ciutat oficialment bilingüe on el català i el castellà coexisteixen i competeixen en molts àmbits, en migrar-hi els migrants tenen l'opció d'afegir-ne l'un i/o l'altre al seu repertori lingüístic existent. S'ha observat que aquesta tria sol decantar-se cap al castellà en primer lloc, cosa que ha fet que aquesta llen-

gua sovint es consideri com a llengua franca entre la població autòctona i la població estrangera (Boix-Fuster i Torrens Guerrini, 2012; Fukuda, 2009; Vila i Salvat, ed., 2013; Vila i Sorolla, 2016). No obstant això, es percep una tendència creixent a afegir el català al repertori lingüístic a mesura que l'estada del migrant s'allarga (Fukuda, 2009; Ianos *et al.*, 2017; Lapresta, Huguet i Janés, 2010; Oller i Vila, 2012; Torres-Pla, 2016). A més, s'ha detectat una predisposició d'alguns progenitors no catalanoparlants a utilitzar el català amb els seus fills per garantir-ne l'adquisició (Mollà Sellés, 2006).

Alguns estudis han intentat esbrinar els moments en els quals hi ha més probabilitat que es produeixin *mudes cap* al català. González *et al.* (2009) van identificar sis moments clau en què els joves a Catalunya podrien experimentar un canvi d'usos lingüístics, i foren: en començar l'escola primària, l'institut, la universitat o la feina, en conèixer una nova parella o en esdevenir progenitor. Posteriorment, s'hi han afegit el començament de noves activitats de lleure i el canvi de lloc de residència, incloent-hi la migració (Puigdevall *et al.*, 2018). Aquests punts vitals coincideixen amb l'entrada en camps socials nous, on els repertoris lingüístics dels interlocutors que s'hi troben poden diferenciar-se dels d'interlocutors dels camps socials en què hagi interactuat anteriorment. Les normes sociolingüístiques que predominen en cada camp social poden variar i l'individu pot decidir fins a quin punt hi convergeix.

Entre els valors del català, la llengua s'ha descrit com a «passaport per a la integració» (Fukuda, 2014) i molts autors han reconegut el valor important que pot tenir la seva adopció en el desenvolupament d'un sentiment de pertinença amb la societat catalana (Ianos *et al.*, 2017; Lapresta, Huguet i Janés, 2010). A la vegada, es pot apreciar com a arma de doble tall, ja que la pràctica d'acomodació lingüística de molts catalanoparlants quan parlen amb estrangers es pot interpretar com una pràctica excloent (Fukuda, 2016; Larrea Mendizábal, 2017; Trenchs-Parera i Tristán Jiménez, 2017). D'altres estudiosos han identificat la llengua catalana com a llengua de mobilitat social a Catalunya, i instrument necessari per accedir a determinats llocs de treball i condicions econòmiques superiors (Alarcón i Garzón, 2011; Cappellari i Di Paolo, 2018).

El present article representa una aportació al coneixement dels comportaments sociolingüístics de la població transnacional anglòfona, poc estudiada dins l'àmbit de la sociolingüística catalana. Dels estudis previs es poden destacar les observacions següents. D'una banda, Codó (2018) inclou migrants transnacionals anglòfons a la seva anàlisi de les biografies lingüístiques de *lifestyle migrants*; resalta la relació entre els discursos lingüístics que expressen vers el català i les històries personals de les seves vies d'inserció al mercat laboral i a les xarxes socials en la societat receptora. De l'altra, Turell i Corcoll (2007) descriuen dos perfils de britànics i nord-americans residents al voltant de Barcelona: estudiants de castellà i treballadors que busquen avançar en la seva trajectòria professional. Solen estar ben integrats dins les xarxes socials locals i sovint utilitzen dues llengües o més a la vida diària. Gairebé tots adquireixen el castellà i alguns dels que es queden a llarg termini adopten el català.

2. MÈTODES

Les dades emprades per a aquesta recerca provenen de la investigació arran de la tesi doctoral de l'autora (Walls, 2018). Els objectius d'aquest article són descriure els coneixements, els usos i les creences lingüístics dels progenitors anglòfons transnacionals residents a l'àmbit metropolità de Barcelona, i analitzar els seus discursos respecte a l'adquisició i l'ús del català en relació amb la seva trajectòria sociolingüística migratòria.

S'utilitzaran dades de les dues etapes de la recerca original: un qüestionari distribuït en línia i entrevistes semiestructurades amb una mostra dels enquestats. En la primera fase, es van recollir dades quantitatives sobre els coneixements i usos lingüístics declarats de cent seixanta-quatre progenitors anglòfons transnacionals. L'enquesta sobre llengües familiars conté preguntes dissenyades per obtenir informació sobre el repertori lingüístic de qui respon. Es va lliurar l'enquesta en línia, juntament amb una campanya informativa sobre l'estudi que incloïa un blog, les xarxes socials (grups de pares i mares, d'expatriats, de professors d'anglès, etc.) i trucades telefòniques. Com que és impossible definir la delimitació de la població elegible total, l'objectiu de la campanya era intentar arribar al nombre més alt de participants per tal d'obtenir la màxima representativitat possible. Es van rebre cent seixanta-quatre respostes vàlides al qüestionari, que formen la base de la mostra principal. Les dades es van codificar i analitzar amb el programari SPSS.

La segona etapa de la recerca consistia en vint-i-sis entrevistes, de trenta a seixanta minuts de durada, amb el progenitor anglòfon transnacional. Les entrevistes seguien un format semiestructurat, és a dir, partien d'un guió de preguntes comunes. Tanmateix, el participant podia afegir-hi idees que li semblaven pertinents, cosa que va permetre l'obtenció d'una perspectiva èmica (Arthur i Nazroo, 2003). A més, l'entrevistador podia formular altres preguntes, a part de les que constaven en el guió, per aclarir o esbrinar més detalls (Mackey i Gass, 2005). El guió començava amb preguntes obertes sobre la història migratòria del progenitor. Després es preguntava sobre els usos lingüístics interpersonals a la llar; les estratègies utilitzades en el desenvolupament lingüístic dels fills; les seves creences sobre la importància relativa de l'anglès, el castellà i el català, i, finalment, les seves expectatives futures. Les entrevistes es van enregistrar i transcriure amb el programa Atlas.ti, i es van analitzar per mitjà de la teoria fonamentada (*grounded theory*) (Glaser i Strauss, 1968).

TAULA 1
Perfil dels participants

<i>Participant</i>	<i>Coneixement declarat de català</i>	<i>Ús declarat de català</i>	<i>Sexe</i>	<i>Edat</i>	<i>País d'origen</i>	<i>Lloc de residència</i>	<i>Temps d'estada</i>	<i>País d'origen de l'altre progenitor</i>
Jeremy	el sap parlar	sí	H	42	Estats Units	Barcelona	14 anys	Argentina
Dennis	el sap parlar	sí	H	42	Regne Unit	el Vallès	10 anys	Catalunya
Simone	el sap parlar	poc	D	45	Regne Unit	Barcelona	2 anys	Resta de l'Estat espanyol
Albert	el sap parlar	sí	H	61	Regne Unit	Barcelona	20 anys	Resta de l'Estat espanyol
Jim	el sap parlar	poc	H	40	Estats Units	Barcelona	10 anys	Catalunya
John	el sap parlar	sí	H	40	Regne Unit	Barcelona	12 anys	Regne Unit
Beth	el sap parlar	sí	D	38	Estats Units	Barcelona	< 1 any	Estats Units
Louise	el sap parlar	sí	D	46	Regne Unit	Barcelona	19 anys	Regne Unit
Jack	el sap parlar	sí	H	47	Canadà	Barcelona	20 anys	Resta de l'Estat espanyol
Leah	el sap parlar	sí	D	33	Irlanda	el Vallès	11 anys	Catalunya
Jason	el sap parlar	poc	H	52	Regne Unit	Barcelona	20 anys	Catalunya
Amanda	el sap parlar	sí	D	49	Regne Unit	el Vallès	20 anys	Catalunya
Brian	el sap parlar	poc	H	37	Regne Unit	Barcelona	3 anys	Catalunya
Una	el sap parlar	sí	D	36	Espanya	el Vallès	19 anys	Catalunya
Sarah	el sap parlar	sí	D	57	Regne Unit	el Vallès	20 anys	Catalunya
Mary	receptiu	no	D	40	Estats Units	el Vallès	11 anys	Estats Units
Eliza	receptiu	no	D	34	Estats Units	el Maresme	9 anys	Itàlia
Karl	receptiu	no	H	41	Regne Unit	el Garraf	20 anys	Catalunya
Daniel	receptiu	no	H	38	Regne Unit	Barcelona	15 anys	Perú
Valerie	receptiu	no	D	48	Estats Units	Barcelona	11 anys	Itàlia
Robert	receptiu	no	H	45	Regne Unit	el Garraf	9 anys	Resta de l'Estat espanyol
Karen	receptiu	no	D	37	Estats Units	el Vallès	13 anys	Argentina
Tom	receptiu	no	H	43	Regne Unit	el Vallès	15 anys	Catalunya
Hannah	receptiu	no	D	43	Estats Units	el Vallès	10 anys	França
Jenny	receptiu	no	D	46	Irlanda	Barcelona	8 anys	Catalunya
Anthony	gens	no	H	37	Estats Units	Barcelona	3 anys	Rússia

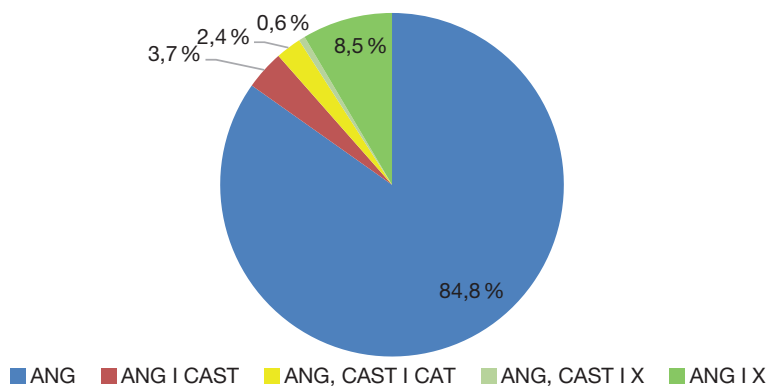
FONT: Elaboració pròpia.

3. RESULTATS

3.1. Coneixements lingüístics declarats

Com a criteri d'inclusió, tots els qui van respondre el qüestionari tenien l'anglès com a llengua inicial. Només el 15,2% dels progenitors el combinaven amb llengües addicionals. Un 6,7% (onze individus) comptaven el castellà entre les seves llengües inicials, en contraposició amb un 2,4% (quatre individus) que declaraven tenir el català com a primera llengua. Aproximadament un 9% (tretze individus) tenien una altra llengua inicial, entre les quals, el francès, l'alemany, el bengalí, el grec, l'haussa, l'hebreu, l'irlandès, l'italià, el portuguès, el rus i el gal·lès (gràfic 1).

GRÀFIC 1
Llengües inicials dels progenitors anglòfons transnacionals (n = 164)

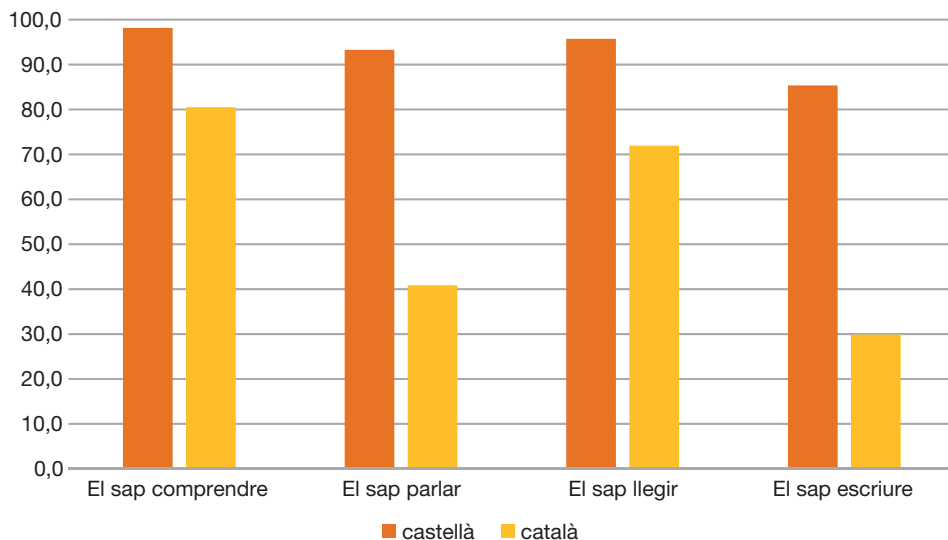
FONT: Elaboració pròpia.

Pel que fa als coneixements lingüístics dels qui van respondre, tots els progenitors afirmaven que sabien comprendre, parlar, llegir i escriure l'anglès amb competència nadiua. Respecte al castellà i el català, en canvi, els resultats difereixen.

Els coneixements declarats dels progenitors anglòfons són més alts en castellà que en català. Més d'un 95% indiquen que tenen competències receptives en castellà i un 93,3% afirmen que el saben parlar. En contrast, en català els coneixements són més baixos per a cada competència i hi ha una diferència més marcada entre les competències receptives i les actives (gràfic 2).

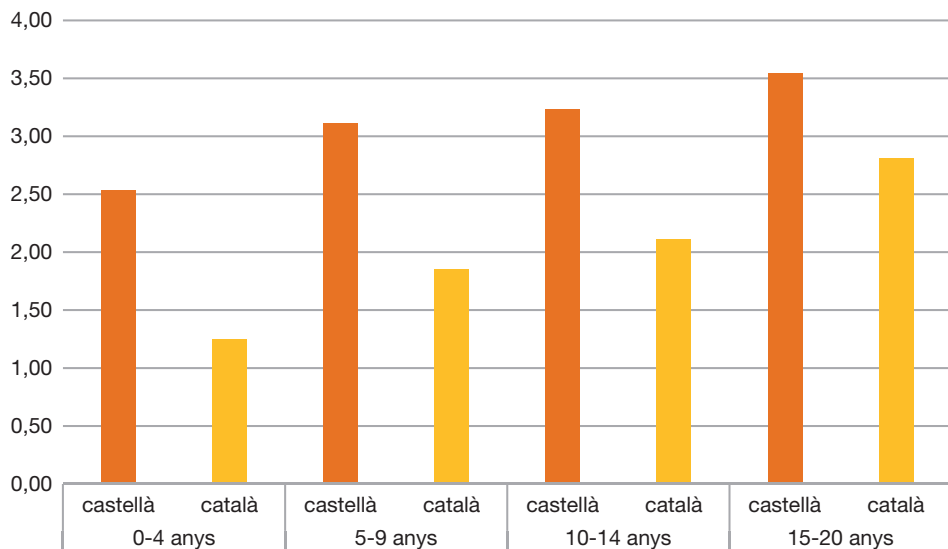
A més d'indicar les competències que tenen, els progenitors van declarar el seu nivell estimat de cada llengua en una escala de 0 (gens) a 4 (com un parlant nadiu). Al gràfic 3 es pot observar que els que fa menys temps que són a Catalunya tenen les mitjanes de competència del castellà i del català més baixes i que creixen a mesura que augmenta el temps d'estada ($p < 0,05$).

GRÀFIC 2
Coneixements lingüístics del castellà i el català

FONT: Elaboració pròpia.

GRÀFIC 3
Coneixements lingüístics declarats segons el temps d'estada

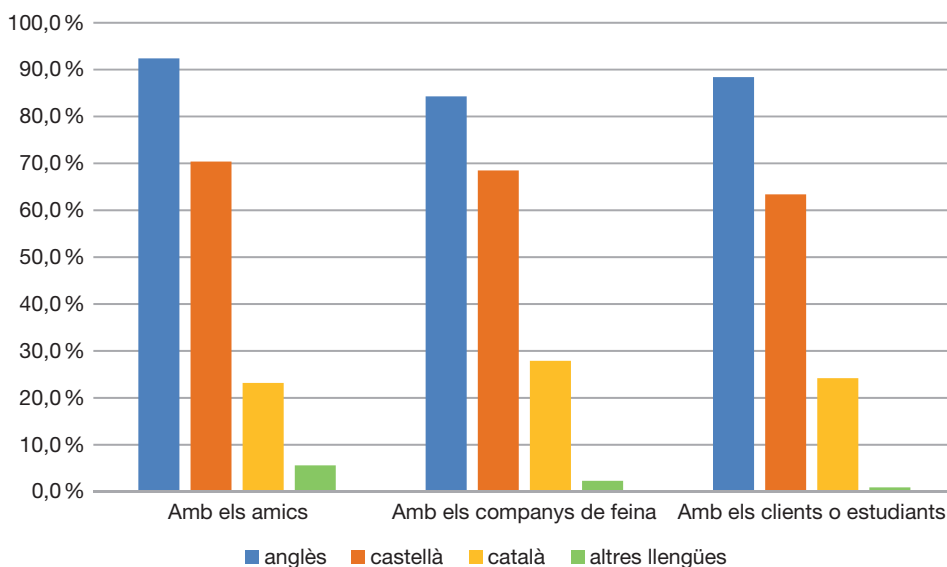
FONT: Elaboració pròpia.

3.2. Usos lingüístics declarats

3.2.1. Amb els amics i al lloc de treball

El qüestionari incloïa unes quantes preguntes sobre les llengües d'ús amb els amics i al lloc de treball. Al gràfic 4 es pot veure que un nombre important de progenitors afirmen que utilitzen l'anglès amb els amics, els companys de feina, i els clients o els estudiants. Pel que sembla, moltes de les seves amistats són en anglès i molts fan servir aquesta llengua d'una manera habitual al lloc de treball.

GRÀFIC 4
Usos lingüístics declarats amb els amics i al lloc de treball

FONT: Elaboració pròpia.

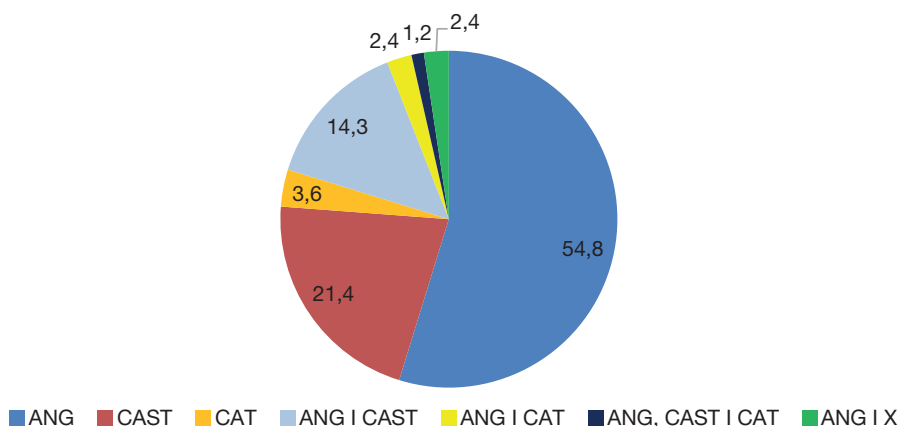
Segons el gràfic, la segona llengua d'ús sembla que és el castellà en el 70% dels casos, aproximadament, amb molt poques incidències de progenitors que afirmen que fan servir el català o altres llengües en aquests àmbits.

3.2.2. Amb la parella

Entre els enquestats, hi havia parelles de diverses composicions de llengües inicials. És a dir, progenitor anglòfon amb progenitor anglòfon; progenitor anglòfon amb progenitor castellanoparlant; progenitor anglòfon amb progenitor castellano- i catalanoparlant, i progenitor anglòfon amb progenitor parlant d'una altra llengua.

Es va preguntar als enquestats quina(es) llengua(es) parlaven amb la parella normalment i la resposta més freqüent fou l'anglès. Un 75 % dels progenitors van afirmar que el parlaven normalment amb la parella sol o en combinació amb altres llengües. La propera llengua d'ús més declarada és el castellà, que apareix en el 36,9% de les respostes. Pocs progenitors indicaven que feien servir el català (7,1 %) o altres llengües (2,4 %) amb la parella (gràfic 5).

GRÀFIC 5
Usos lingüístics declarats amb la parella

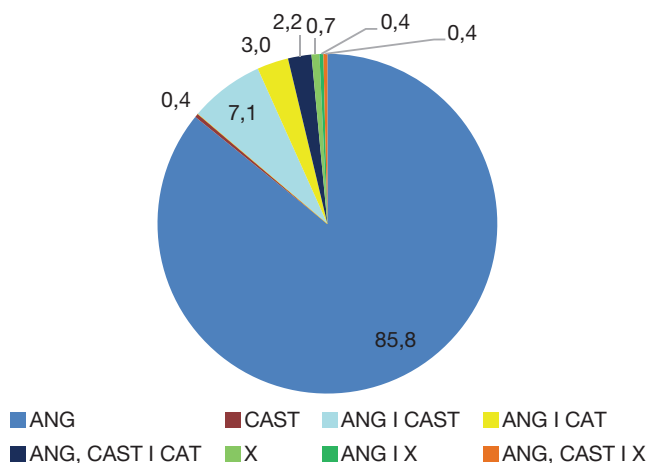
FONT: Elaboració pròpia.

3.2.3. Amb els fills

La gran majoria dels progenitors anglòfons afirmaven que utilitzaven anglès amb els fills (el 85,8 % d'una manera exclusiva; el 98,1 %, sol o en combinació amb altres llengües). La combinació més freqüent és la de l'anglès amb el castellà. Només un progenitor declarava que no feia servir l'anglès amb el seu fill; en el seu lloc, opta per l'ús d'una altra llengua que no és ni castellà ni català (gràfic 6).

Pel que fa als usos lingüístics, trobem una població estrangera amb molts membres que aparenten mantenir un ús elevat de la seva llengua inicial amb els amics, els companys de feina, els clients, els estudiants, la parella i els fills. La segona llengua d'ús per als progenitors anglòfons és el castellà en tots els àmbits i es donen bastants pocs casos d'ús de la llengua catalana o altres llengües.

GRÀFIC 6
Usos lingüístics declarats amb els fills

FONT: Elaboració pròpia.

3.3. Trajectòries i creences lingüístiques

Atesa la gran diferència de coneixements i usos de les dues llengües de la societat receptora, a continuació s'exploraran les creences lingüístiques expressades pels progenitors.

Tots els entrevistats van indicar que les seves xarxes socials incloïen interlocutors anglòfons i la majoria van establir el seu primer contacte amb les llengües locals en castellà. Onze dels vint-i-sis entrevistats havien estudiat el castellà a la universitat al seu país d'origen, de manera que ja tenien un vincle amb la llengua. Nou feien classes de castellà abans o després de la seva arribada per poder comunicar-se amb la gent del seu nou entorn. Algunes d'aquestes classes les van organitzar les companyies per les quals treballaven, mentre que d'altres es van impartir a escoles d'idiomes. Cap progenitor entrevistat no qüestionava el que es presentava com l'ordre natural de socialització lingüística per a migrants anglòfons: primer el castellà i després, opcionalment, el català.

Pel que fa als usos, divuit dels entrevistats van declarar que feien servir el castellà a la feina. A més, molts dels progenitors van explicar que utilitzaven el castellà com a llengua franca social amb residents autòctons i amb cercles d'amics multilingües:

(1)

KAREN: Tinc molts amics britànics així que és clar, la llengua comuna és anglès quan estàs amb, quan la majoria és això. Però quan la majoria parla en castellà, amb els nostres amics, encara si són catalans, és evident que parlen castellà, doncs la llengua és castellà.

En cap cas no es va qüestionar la necessitat de tenir coneixements de la llengua castellana. En el fragment 2, en Daniel va declarar que seria inacceptable no saber parlar castellà després de viure tants anys a Barcelona. En canvi, sembla percebre el català com una llengua addicional i opcional, ja que no considera que sigui necessari parlar-lo.

(2)

ENTREVISTADOR (ENTR.): I el parles molt bé [el castellà] oi? T'ho he sentit parlar amb la noia de recepció.

DANIEL: Sí, però si portés, crec que són disset o divuit anys vivint aquí i no parlés castellà seria fatal

ENTR.: D'acord.

DANIEL: Sé comprendre el català però no intento parlar-lo perquè em confondria, crec, o, no sé, l'entenc però, sí, no

En contrast amb els nivells alts de coneixement i ús declarats del castellà per gairebé tots els entrevistats (25/26), només quinze van afirmar que sabien parlar el català, dels quals onze van dir que l'utilitzaven normalment. Quan relataren els seus processos de socialització lingüística, van explicar els factors que els van motivar a aprendre'l. D'entre aquests factors, inclouen un interès pels idiomes; els avantatges laborals que pot aportar; o el fet que és la llengua de la parella, del grup d'amistats, de l'escola, dels fills i del lloc de residència.

Alguns progenitors van descriure la seva migració com a resultat de la seva fasciació personal pels idiomes. Onze dels entrevistats van estudiar llengües estrangeres a la universitat i van arribar a Barcelona amb coneixements previs del castellà. En el fragment 3, la Sarah explica com se li va desenvolupar l'interès i la vocació per les llengües.

(3)

ENTR.: Com van entrar les llengües en escena? Perquè has après castellà i català també, oi?

SARAH: Bé, vaig aprendre el castellà a l'escola. Sempre m'han agradat les llengües. Sempre se m'han donat bé doncs quan tenia onze anys a l'institut havíem d'estudiar francès, per tant vaig estudiar francès. I després van decidir que se'm donaven bé les llengües. Per tant quan tenia dotze anys em van fer estudiar castellà [...]. A continuació, vaig anar a la universitat després de passar un any com a mainadera a Espanya. Vaig estudiar castellà i vaig estudiar rus perquè no volia estudiar francès. M'avorria la literatura francesa. Així va ser i després vaig fer una titulació de postgrau de traducció i interpretació de rus i francès i després accidentalment vaig tornar a Espanya i bàsicament aquí em vaig quedar.

Després d'explicar la seva trajectòria lingüística fins que arribà a Espanya, la Sarah atribueix la velocitat del seu aprenentatge del català a aquesta vocació per les llengües:

(4)

ENTR.: I des de llavors has après català també.

SARAH: [...] L'entenia després de pocs mesos i el parlava bastant bé però era molt tímida i quan entrava a botigues la gent em començava a parlar en castellà —encara si parlés en català— perquè sabien que no era catalana. Però després d'un any em vaig *soltar* i ja està. Era molt fàcil. No ho vaig trobar difícil.

La Sarah apunta una dificultat que poden experimentar aprenents del català: l'ús del castellà amb migrants per part de la població autòctona. Aquest comportament es pot considerar una barrera al seu ús per part de poblacions migrades. Aquí hi ha un cas d'una dona que aconsegueix superar aquest obstacle i establir el català com a llengua vehicular amb els catalanoparlants del seu entorn.

Per a alguns progenitors, han sigut motivacions laborals les que els han portat a aprendre el català. Alguns van explicar que consideraven que el coneixement de català era avantatjós per al camp en el qual treballen. Un exemple és en Jeremy, qui narra com es va aprofitar de l'oportunitat de fer classes de llengua a una companyia on treballava. Sembla que en aquell moment no percebia que el podria beneficiar professionalment, però a continuació diu que aquests coneixements estan ben valorats ara que treballa al sector de l'ensenyament.

(5)

ENTR.: I quan va entrar en escena el català?

JEREMY: Bé, quan jo, la meva primera feina era en 2002, i era amb [una companyia multinacional]. Oferien classes d'anglès a tothom i jo no necessitava anglès així que vaig dir que volia aprendre el català. Per tant, van pagar les meves classes de català. I vaig veure que probablement en necessitava un coneixement mínim si vivia aquí. I de fet m'ha ajudat perquè a la feina que tinc ara [al camp de l'ensenyament] el català és molt important. No diria que se'm dona molt bé però puc mantenir una conversa en català sense problemes. Doncs, em van donar classes i després simplement m'he posat a mirar la televisió, escoltar la ràdio i he començat a conversar una mica durant els últims dos anys.

En el següent fragment, l'Albert explica que tenia impressions força negatives del català a l'inici de la seva vida a Catalunya. Atribueix aquesta visió a la campanya de normalització lingüística que es va realitzar durant els anys vuitanta, ja que la interpretava com una imposició. Va ser quan va entrar a treballar a una universitat que va decidir parlar en català. Raona que era lògic fer-ho perquè la seva feina era lingüística i perquè s'hi utilitzava el català.

(6)

ENTR.: I has après el català?

ALBERT: Sí.

ENTR.: I quan el vas començar a parlar?

ALBERT: Bé, quan vaig arribar a Barcelona hi era però no el vaig donar massa importància.

M'hi vaig fer resistent durant l'època de la norma que tu no te'n recordaràs però era un programa o campanya per fer que la gent parlés el català que era bastant, bastant fort. Vaig aprendre una mica i després vaig obtenir una feina a una universitat i pensava, bé, ara hauré de fer un examen perquè era a uns serveis lingüístics, tothom parlava català i des de llavors vaig començar a parlar en català. El vaig aprendre molt ràpid i vaig fer alguns exàmens. Tinc el nivell D, així que sí, el parlo amb fluïdesa.

El raonament que «tothom parlava català» indica l'efecte important dels usos lingüístics als diferents entorns en els quals els migrants se socialitzen.

En el fragment 7 trobem que les xarxes socials —és a dir, el grup d'amics— han motivat alguns progenitors a adquirir i utilitzar el català.

(7)

AMANDA: El català va començar a tenir un paper en la meua vida quan treballava a [una escola d'idiomes]. Un grup d'amics que vaig conèixer-hi, tots tenien vint-i-tres anys i sortien regularment —de fet, encara ens trobem una vegada al mes— sis o set d'ells eren el que absolutament entenc ara com a independentistes, saps, el moviment per a la independència catalana, fills i filles d'uns personatges catalans molt importants i no em parlarien en cap altra llengua. O era anglès o català. Mai em parlarien en castellà. Al principi em va impactar perquè aprenia el castellà i no parlava el català. Per això estàvem obligats a parlar-nos en anglès però crec que era una amiga en particular d'aquell grup que probablement em va animar més perquè em va donar els motius per aprendre, que era poesia, pel·lícules, sortir i gaudir de la cultura catalana. I vaig veure que realment, de veritat, és la manera que viu la gent.

L'Amanda recorda que es va sorprendre que alguns amics no li volguessin parlar el castellà i que una amiga li va introduir elements de la cultura catalana que li van captar l'atenció. Aquestes experiències van influir sobre la seva opinió i, en casar-se amb el seu marit català i ascendir a posicions professionals de nivell superior, va trobar molts àmbits en els quals podia parlar el català, tot i que declara que mai no l'ha après formalment.

La parella és un membre important de la xarxa social dels progenitors que pot facilitar l'aprenentatge del català dels progenitors anglòfons. Mentre que totes les parelles es van conèixer en anglès o en castellà i molts han mantingut la llengua inicial com a llengua d'ús habitual, alguns dels entrevistats amb parella catalanoparlant han canviat cap al català. En el fragment 8, la Leah explica com va ser l'any en què es va casar amb el seu marit catalanoparlant quan es va apuntar per fer classes de català.

(8)

LEAH: Després quan he conegut al meu marit, l'any que ens vam casar em vaig apuntar per a classes de català aquí i progressivament l'he anat millorant. Vaig començar a nivell bàsic i simplement he anat continuant. Ara estic més o menys al nivell D.

Altres progenitors reflexionen que en el moment de tenir fills és quan se senten realment més implicats en la societat que els envolta, a través de l'escola i el creixent contacte amb els veïns pel fet d'interactuar més al carrer. D'aquesta implicació sembla néixer una curiositat per «l'altra llengua» que s'hi parla, un procés que descriu la Louise, una mare britànica amb la parella del mateix país d'origen, en els següents dos fragments 9 i 10.

(9)

ENTR.: Llavors ets professora d'anglès?

LOUISE: Sí, sí.

ENTR.: I això vol dir que passes molt de temps amb altres anglòfons o professors d'anglès?

LOUISE: Sí, força. Vull dir, la majoria dels nostres, dels meus amics originals eren anglesos o britànics. Però des de tenir els fills això ha canviat moltes coses. Per exemple aquest cap de setmana, l'he passat amb dos —era un pont per nosaltres perquè dilluns era festiu per l'escola— i l'he passat amb una família catalana. Vam fer càmping. Per tant això ha canviat, crec.

En el fragment 9 la Louise explica com la seva xarxa social ha canviat gràcies a tenir fills. Anteriorment se socialitzava més amb amics anglòfons, però assenyala un canvi important en la composició de la seva xarxa social amb la introducció d'interlocutors catalanoparlants. Identifica els seus fills com els facilitadors d'aquest canvi. A l'extracte 10 descriu que el paper del català en la vida dels seus fills va provocar que revalorés la llengua.

(10)

ENTR.: Vas aprendre català una mica més tard?

LOUISE: Sí, suposo que el català va venir més quan els nens van començar l'escola, quan em vaig adonar que seria bastant important, el català. Perquè sempre havia —evidentment ja existia— però no hi havia molta necessitat de parlar-lo. Però ara el meu fill, bé ara els dos venen a casa i, el meu fill major té deures en català i vol que els miri per tant l'he de saber!

En el següent fragment, en John reafirma la importància del català per a migrants amb fills.

(11)

ENTR.: D'acord. L'última pregunta és si tens algun consell per altres pares que es troben en una situació semblant a la teva?

JOHN: Erm, sí, definitivament diria, crec que una cosa molt important és aprendre a parlar la llengua en què et trobes i quan és, quan estàs en un lloc bilingüe, hi ha moltes persones que només aprenen el castellà i no aprenen gaire català i crec que això tanca, sí diguem-ne així, crec que el català obre moltes portes. El fet que parles, perquè és tan culturalment important per a catalans i per a la identitat catalana, obre moltes portes, poder parlar la llengua, i canvia la

forma en què comuniqués amb les persones així que suposo que seria un consell. I és especialment important quan vas a una escola on és una escola catalanoparlant. Està clar que podries parlar ambdues llengües però crec que les persones són especialment receptives quan ho fas, és molt més fàcil integrar-se al context si parles les llengües. Això seria un consell.

Diversos progenitors van comentar la recepció positiva del seu ús del català per part de la població catalanoparlant autòctona. Com diu en John en el fragment 11, els progenitors que parlen català el relacionen amb uns valors positius integradors i posen més èmfasi en el seu sentiment de pertinença a la societat que els envolta.

Com a conseqüència d'això, segons la seva composició demolingüística, els diferents barris o municipis on viuen pot influir en la seva tria lingüística. Alguns entrevistats van identificar la freqüència d'ús del català del seu entorn com un factor que afavoreix el seu aprenentatge i ús, sobretot entre aquells que no tenien parella o amics propers catalanoparlants. En el fragment 12, la Simone contrasta la seva experiència a Girona amb la de Barcelona i explica que va deixar d'utilitzar el català quan es va traslladar a Barcelona.

(12)

ENTR.: Suposo que quan vas arribar a Girona, potser vas entrar en contacte amb el català. El parles?

SIMONE: Bé, a Girona has de parlar el català, bàsicament, o no existeixes. Vaig rebre aquell missatge molt ràpidament. Són molt simpàtics, però simplement són molt molt catalans. Així que el vaig parlar i tenia temps també quan el meu fill va començar a la *guarderia* vaig pensar que faria un curs de català i el vaig fer. I va ser genial. Ho vaig gaudir i vaig treure bona nota i practicava i parlava català gairebé cada dia. Però quan ens vam mudar aquí està, està una mica més diluïda. No cal parlar-lo, saps, així que encara puc parlar-lo una mica però no diria que el parlo gens còmodament o amb gens de fluïdesa ara. He perdut el *poquet* que tenia, saps, s'ha desaparegut. Bé, vull dir, probablement encara hi és si tinc un got de vi o dos, però s'ha de persuadir (riu).

És interessant que va aprendre el català a Girona, on el feia servir, i, tot i que té algunes oportunitats d'utilitzar-lo a Barcelona, declara que no ho fa. Dona entenenent que és més acceptable socialment fer servir el castellà a Barcelona que a Girona i, per això, no sent que tingui tanta necessitat de parlar català per sentir-se inclosa en el seu nou entorn.

En els progenitors que no han après el català o no l'utilitzen, s'identifiquen dues tendències discursives. Alguns progenitors emfatitzen la dificultat d'aprendre una altra llengua estrangera i d'altres en qüestionen la utilitat.

En el fragment 13, en Brian explica que se sent avergonyit de no parlar el català, però expressa una justificació freqüent entre els progenitors anglòfons de per què no l'utilitzen: la falta d'autoconfiança.

(13)

BRIAN: Erm, he fet classes de català, saps, com un mes de classes gratuïtes, i sé parlar-lo però, em fa vergonya dir-lo, no ho faig sovint simplement perquè tinc més confiança en castellà. Deuria parlar-lo, però no ho faig.

Quan un migrant ha après una llengua i ha arribat a tenir-hi un cert nivell de fluïdesa i autoconfiança, pot costar fer el salt a tornar a començar en una altra llengua. Els que han fet aquest pas reconeixen aquesta dificultat, però ressalten els avantatges de fer-lo amb la descripció de les reaccions positives d'amics i coneguts catalanoparlants, tal com explica l'Amanda en el fragment 14 amb la metàfora de travessar un pont.

(14)

AMANDA: Però ho aprecien molt. Crec que això és clau, no? El fet que hagis fet l'esforç i creuat el pont és molt important, saps?

D'altra banda, hi ha progenitors que qüestionen la utilitat del català. Normalment no ho fan quan presenten les seves justificacions de per què no el parlen, sinó que solen expressar-ho quan parlen de la importància relativa del castellà i el català per als seus fills. Encara que parlen dels seus fills, es poden entreveure les seves creences. En el fragment 15, en Robert argumenta que és possible viure a Catalunya sense parlar el català i que, si anessin a viure en altres contextos posteriorment, no els serviria tant com el castellà.

(15)

ROBERT: I no el veuen [el català] com a una cosa d'importància vital, cosa que —quan les preguntes que fan són, què és la llengua més gran de món? Hi ha més persones que parlen mandarí, castellà o anglès?— I saben que el català és només una pregunta molt molt petita. I vaig llegir algun estudi que va trobar que és més probable que és mudí la gent amb pares que s'han mudat i això és molt interessant. I crec que com nosaltres ens vam mudar a Barcelona i els meus pares es van mudar a altre ciutat britànica quan era petit. Els pares de la meva dona es van mudar quan era jove. Crea una expectativa generació rere generació que, saps, pots viure en qualsevol lloc del món, cosa que fa que el català sembli molt menys important.

Per a alguns progenitors, la utilitat d'una llengua es mesura a partir del nombre de parlants mundials que té. Alguns d'ells indiquen la possibilitat de mudar-se a altres contextos en el futur per justificar la seva falta d'interès a l'hora d'aprendre o parlar el català. S'ha de dir, però, que aquest argument era minoritari entre els vint-i-sis progenitors entrevistats i va ser expressat pels que tenien menys arrels en termes de vincles familiars amb Catalunya i menys seguretat de quedar-s'hi. En el cas dels progenitors anglòfons que tenien una visualització clara del seu futur i el dels seus fills a Catalunya, la utilitat de la llengua catalana per als fills era inqüestionable, i els progenitors mateixos la consideraven un avantatge en la majoria dels casos.

4. CONCLUSIONS

Aquest estudi s'ha enfocat en els coneixements, els usos i les creences lingüístics de progenitors anglòfons residents a l'àmbit metropolità de Barcelona, i en la influència que tenen les seves trajectòries sociolingüístiques.

Amb les dades quantitatives del qüestionari, s'ha vist que gairebé tots els progenitors declaren que parlen el castellà. Tal com passa amb les dades de la població no autòctona de tot Catalunya, la probabilitat que tinguin coneixements de català és significativament inferior que en el cas del castellà, tot i que augmenta com més temps fa que viuen aquí (Instituto Nacional de Estadística, 2011; Torres-Pla, 2016; Vila i Sorolla, 2016). La gran majoria dels enquestats semblen haver prioritzat l'adquisició del castellà des de l'inici de la seva estada a Barcelona i alguns opten per afegir-hi el català.

Respecte als usos lingüístics, predomina l'ús de l'anglès i del castellà amb els amics, els companys de feina, els clients, la parella i els fills. Destaca que, en tots aquests àmbits, es declara un ús superior de l'anglès que del castellà, tot i que l'anglès no sigui una llengua oficial de la societat receptora. A casa s'entén el predomini de la llengua no autòctona com a part dels esforços conscients dels progenitors per transmetre la seva llengua inicial als fills (Walls, 2018). Fora de casa, s'observa el paper de l'anglès com a llengua oficial *de facto* en diversos contextos urbans arreu del món, a la vegada que es veu una població amb xarxes socials que incorporen interlocutors locals i migrants i en què s'utilitzen l'anglès i el castellà com a llengües franques. Tal com s'observa amb els coneixements, l'ús del català és molt inferior al de l'anglès i el castellà, però trobem una part de la població que fa servir la llengua catalana en la seva vida diària. Aquestes dades es corresponen amb els perfils de Turell i Corcoll (2007). També tenen una certa correspondència amb els comportaments d'altres poblacions d'origen estranger, en què podem trobar diferents perfils d'ús lingüístic (Fukuda, 2009; Larrea Mendizábal, 2017).

Quant a les creences lingüístiques dels progenitors anglòfons, en els discursos arran de la tria del català és on es trobaven més diferències. Per mitjà de les entrevistes, es va poder obtenir una apreciació del paper que tenen els processos de socialització lingüística en la formació de les seves creences lingüístiques i, per extensió, el seu comportament lingüístic.

Els progenitors que opten per la llengua catalana indiquen diversos factors que els animen a «creuar el pont». Motius personals inclouen un interès per les llengües o incentius professionals. Al llarg de les entrevistes, es va destacar sobretot la importància de les relacions socials que estableixen amb la parella, els veïns, els companys de feina i els clients.

Com s'ha vist anteriorment amb d'altres poblacions, els entrevistats que declaren que utilitzen el català sovint esmenten la reacció positiva dels catalanoparlants autòctons quan el fan servir. En aquest sentit, Larrea Mendizábal conclou que l'acceptació de la població autòctona pot ser un «mecanisme motivador de l'aprenentatge de la llengua» (Larrea Mendizábal, 2017: 388).

En els fragments reproduïts es troben moments de reestructuració de repertoris lingüístics que coincideixen amb els moments identificats de *muda* (González *et al.*, 2009; Pujolar i Puigdevall, 2015). L'exemple de la Louise demostra que començar una nova família pot provocar transformacions considerables en la manera com els progenitors es relacionen amb el barri, sobretot, a través de l'escola. Sovint els mateixos progenitors apellen l'efecte integrador que té l'ús del català a l'escola o al barri.

Entre els progenitors que manifestaven que no sabien o no utilitzaven el català, n'hi havia que esmentaven valors positius d'integració social i oportunitats futures per als seus fills. Tot i que no ho consideraven important per a ells, sí que hi veien un capital essencial per a la propera generació.

Eren pocs els entrevistats que expressaven valors negatius del català i en descartaven l'aprenentatge i/o ús. Dins d'aquesta minoria, hi havia perfils de progenitors que no tenien gaire contacte amb la llengua catalana. Mobilitzaven discursos d'instrumentalitat de la llengua catalana a altres contextos arreu del món per argumentar que els era poc rellevant.

Tot i així, la majoria dels entrevistats indiquen valors positius com la integració social, l'acceptació de la societat receptora i possibles avantatges laborals quan consideren el paper que té o podria tenir la llengua catalana per a ells i els seus fills. Com a parlants nadius d'anglès (gairebé una llengua oficial *de facto*) i usuaris competents del castellà, l'aprenentatge del català els sembla opcional i ideal, però difícilment assolible per a ells. En canvi, sovint el troben essencial per als seus fills.

En un context migratori en què els progenitors canvien de context geogràfic i sociolingüístic, a mesura que passa el temps la qüestió de la utilitat queda ben contextualitzada en l'escala local i segons la trajectòria sociolingüística passada, present i futura de cada individu.

5. AGRAÏMENTS

Vull expressar els meus agraïments a tots els participants de l'estudi *Transmitting English abroad* per fer possible aquesta aproximació a la seva realitat sociolingüística. A més, vull transmetre el meu profund sentiment de gratitud al director de la tesi —el doctor Francesc Xavier Vila i Moreno— i als membres del Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació (CUSC) per tot el seu suport durant l'elaboració del doctorat.

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

- ALARCÓN, Amado; GARZÓN, Luis (2011). *Language, migration and social mobility in Catalonia*. Leiden: Brill.
- ARTHUR, Sue; NAZROO, James (2003). «Designing fieldwork strategies and materials». A: RITCHIE, Jane; LEWIS, Jane (ed.). *Qualitative research practice: A guide for social science students and researchers*. Londres: Palgrave Macmillan, p. 109-137.

- BLOMMAERT, Jan (2005). *Discourse: A critical introduction*. Nova York: Cambridge University Press.
- BOIX-FUSTER, Emili; TORRENS GUERRINI, Rosa Maria (2012). *Les llengües al sofà: El plurilingüisme familiar als països de llengua catalana*. Lleida: Pagès.
- CAPPELLARI, Lorenzo; DI PAOLO, Antonio (2018). «Bilingual schooling and earnings: Evidence from a language-in-education reform». *Economics of Education Review*, vol. 64 (C), p. 90-101.
- CASTELLS, Manuel (1996). *The information age: economy, society and culture*. Vol. I: *The rise of the network society*. Cambridge, MA; Oxford, UK: Blackwell.
- CODÓ, Eva (2018). «Lifestyle residents in Barcelona: a biographical perspective on linguistic repertoires, identity narrative and transnational mobility». *International Journal of the Sociology of Language*, núm. 250, p. 11-34.
- FUKUDA, Makiko (2009). *Els japonesos a Catalunya i la llengua catalana: Comunitat, llengües i ideologies lingüístiques*. Tesi doctoral. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- (2014). «Barrera o passaport per a la integració?: ideologies lingüístiques dels japonesos residents a Catalunya». *Revista de Llengua i Dret*, núm. 62, p. 86-105.
- (2016). «Double gateway to the host society? Knowledge and perceptions of Japanese people living in Catalonia regarding language». *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, vol. 38, núm. 1, p. 1-16.
- GLASER, Barney G.; STRAUSS, Anselm L. (1968). *The discovery of grounded theory: strategies for qualitative research*. Londres: Weidenfeld and Nicolson.
- GONZÁLEZ, Isaac; PUJOLAR, Joan; FONT, Anna; MARTÍNEZ, Roger (2009). *Llengua i joves: Entre la identitat i el pragmatisme lingüístic. Usos i percepcions lingüístiques dels joves catalans a principis de segle*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social i Família. Direcció General de Joventut.
- HELD, David; MCGREW, Anthony; GOLDBLATT, David; PERRATON, Jonathan (1999). *Global transformations: Politics, economics and culture*. Cambridge: Polity Press.
- IANOS, Maria-Adelina; HUGUET, Àngel; JANÉS, Judit; LAPRESTA, Cecilio (2017). «Can language attitudes be improved? A longitudinal study of immigrant students in Catalonia (Spain)». *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, vol. 20, núm. 3, p. 331-345.
- INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA (2011). *Censo de población y viviendas*. <https://www.ine.es/censos2011/censos2011_metodo.htm>.
- LAPRESTA, Cecilio; HUGUET, Àngel; JANÉS, Judit (2010). «Análisis discursivo de las actitudes lingüísticas de los escolares de origen inmigrante en Cataluña». *Revista de Educación*, núm. 353, p. 521-547.
- LARREA MENDIZÁBAL, Imanol (2017). *Les actituds lingüístiques dels immigrants panjabis adults a Catalunya*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.
- MACKEY, Alison; GASS, Susan M. (2005). *Second language research: Methodology and design*. Nova York: Routledge.
- MOLLÀ SELLÉS, Anna (2006). «No catalanoparlants d'origen que trien el català per comunicar-se amb els seus fills». *Revista de Llengua i Dret*, núm. 46, p. 393-405.
- MUFWENE, Salikoko S. (2010). «Globalization, global English and world English(es): myths and facts». A: COUPLAND, Nikolas (ed.). *The handbook of language and globalisation*. Chichester: Wiley-Blackwell, p. 31-56.

- OLLER, Judit; VILA, Ignasi (2012). «The social presence of school languages and their effects on the development of immigrant students' language proficiency. An empirical study in Catalonia». *Revista de Educació*, vol. 359, núm. 359, p. 481-504.
- PUIGDEVALL, Maite; WALSH, John; AMORRORTU, Estibalitz; ORTEGA, Ane (2018). «“I'll be one of them”: linguistic mudes and new speakers in three minority language contexts». *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, vol. 39, núm. 5, p. 445-457.
- PUJOLAR, Joan; PUIGDEVALL, Maite (2015). «Linguistic *mudes*: how to become a new speaker in Catalonia». *International Journal of the Sociology of Language*, núm. 231, p. 167-187.
- TORRES-PLA, Joaquim (2016). «Evolució del coneixement del català 1986-2011». A: DIRECCIÓ GENERAL DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA; SOROLLA, Natxo (coord.). *El coneixement del català 2011: Anàlisi sociolingüística del Cens de població del 2011*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció General de Política Lingüística.
- TRENCHS-PARERA, Mireia; TRISTÁN JIMÉNEZ, Larissa (2017). «Interaccions al barri: un estudi de les pràctiques lingüístiques dels joves immigrants i les seves famílies a Catalunya». *Recerca i Immigració VI*. Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social i Família. (Col·lecció Ciutadania i Immigració; 10), p. 143-165.
- TURELL, M. Teresa; CORCOLL, C. (2007). «Las comunidades anglohablantes británica y norteamericana de los Estados Unidos». A: TURELL, M. Teresa (ed.). *El plurilingüismo en España*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada, p. 309-344.
- VILA, F. Xavier; SALVAT, Eulàlia (ed.) (2013). *Noves immigracions i llengües*. Barcelona: MRR: Servicios de Comunicación Gráfica.
- VILA, F. Xavier; SOROLLA, Natxo (2016). «Llengua i origen geogràfic». A: *El coneixement del català 2011: Anàlisi sociolingüística del Cens de població del 2011*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció General de Política Lingüística.
- WALLS, Francesca (2018). *Transmitting English abroad: transnational anglophone parents raising children in Barcelona*. Tesi doctoral. Barcelona: Universitat de Barcelona.